

LANI JE BIL HITLER pred Stalingradom in znova preroval zlom sovjetske armade. Gornje je slika nemških častnikov pred omenjenim mestom, ki je je očitno propaganda izriča v dokaz, da je Rusija vojno na tej fronti izgubila. A dogodilo se je nasprotno. Nemci so se moralni učakati. Potem so obetali, da bodo v Rusiji smagali to poletje. A Josef Stalin je v proglašu dne 24. julija očenil, da je nemška ofenziva, ki se je pričela prve dni julija, odbita in da sedaj Rusi prodirajo. Na fronti ob Orelu je bilo ta mesec ubitih 70,000 Nemcev.

Nova taktika Sov. unije v Evropi in po svetu

PROGLAS NEMCEV V MOSKVI NEMŠKEMU DELAVSTVU IN ARMADI. — RUSIJA ZA VARNO MEJO. — "CORDON SANITAIRE" SE VEĆ NE OBNOVI. — KAJ S POLJSKO?

Eden najznačilnejših pojmov v sedanji vnanji politiki Sovjetske unije je proglaš nemških vojnih ujetnikov in beguncev, nazavljen nemškemu delavstvu in vojaštvu.

Smisel proglaša

Pravda z dne 21. julija ga je pricbela v celoti in mu dala celo stran prostora. Vnani diplomaticni krogi in žurnalistični tujezemskega tiska v Moskvi menijo, da je objava proglaša v omenjenem dnevniku na tak način obvestilo nemškemu narodu in vsemu svetu, kako si sovjetska vlada predstavlja ureditve bodoče Nemčije.

V Sovjetski uniji ne sme nobeno gibanje delavcev brez odobritve oblasti. Organizacije, ki delujejo za tuje dežele, se ravnajo po navodilih. Saj tudi v Zed. državah ni drugače. SANS in drugi slični narodni sveti delajo v skladu z državnim departmetom in v duhu smotrov ameriške vlade, ali pa ne bi bili dovoljeni.

Proglaš nemških jetnikov in beguncev je s tega vidika torej neposredno tudi stališče sovjetske vlade, ki pove, kako bo vprašanje Nemčije rešila Sovjetska unija, če bo imela moč odločevati.

Značilnost proglaša je, da propaganda ohranitev nemške armade dočim so ostali zaveznički za popolno razorozitev Nemčije. Dalje je za nedeljivo Nemčijo, med tem ko mnogi v Angliji in Ameriki delujejo, da se jo razdeli v več samostojnih dežel.

Skupina, ki je proglaš izdala, se imenuje "narodni odbor za svobodno Nemčijo". Podpisalo ga je 38 oseb, med njimi več vojnih ujetnikov in pet bivših komunističnih poslancev.

Nemški armadi na vzhodni fronti kljčajo, da naj obrne orožje proti poveljnikom, se umakne na nemško mejo in delavstvo v Nemčiji pa vrže Hitlerja in prečigla Nemčijo za svobodno, demokratično deželo.

Nemški zbor, v Moskvi, na

katerem je bil omenjeni proglaš sprejet, se je vrnil 12. in 13. julija, a apel je bil oddan po radiu in objavljen še osem dni pozneje.

"Sodruži vojaki, vi imate orožje," pravi proglaš, in jih poziva: "Ohranite si ga in ga obrnite proti Hitlerjevi klicki, ki vodi Nemčijo v narodni samomor."

Priznavata, da bo v uporu za zmogljevanje Hitlerja padlo precej življenj, a niti z daleč ne toliko kot jih bo padlo, če bo Nemčija nadaljevala vojno. Če z njo ne preneha, bo tolkla po nji v vzhodne strani mogočna rdeča armada in z zapadne pa ostali zaveznički.

Namig na drugo fronto

Omembra druge fronte v tem proglašu je Angliji in Zed. državam nov namig, da jo Rusija pričakuje in da je, če bo zaveznička armada invadirala kontinent, bo to sovjetski armadi prava pomoč. Drugače se bo morala tudi letos sama bojiti s Hitlerjem.

Spoloh se v Rusiji čujejo znova glasovi nezadovoljstva z oblaganjem takega vpada.

Weimarskih "slabosti" se ne sme ponoviti

Odbor za svobodno Nemčijo si zamislja po padcu Hitlerja (Nadaljevanje na 4. strani.)

Bilo bi dobro boriti se proti fašizmu tudi v teji, ne le v drugih deželah

Dočim nam propaganda pripoveduje o vojni za odpravo fašizma v Nemčiji, v Italiji, in za zrušenje japonskega imperializma, pa prenogni pozabljujo, da nam čeždalje bolj preti fašizem z ameriško gredo.

Zato je prav, da nas na to opasnost opozarjajo ljudje, kot so podpredsednik Wallace, notranji tajnik Harold L. Ickes in Wendell Willkie. Njihova svarila pridejo v tisk in s tem na javno rešeto. Na slična svarila Normana Thomasa in drugih, ki niso na visokih mestih, se ne ozirajo.

Wallace je dne 24. julija v Detroitu po ameriških fašistih odprto udaril in deželo posvaril, da naj bo budno, ako se nekoga dne noči iznajti prav v takem sistemu, zoper kakršnega se borimo v Italiji in Nemčiji.

Poudaril je, da se ameriški fašisti zato tako ljujito proti zvezni administraciji (kateri ne more nihče očitati, da je radikalna), ker Washington pod Rooseveltom ni več nekdanja postaja za pot na Wall Street.

Wallace, ki je eden zadnjih liberalnih stebrov v aparatu zvezne vlade, dasi ni njen član, pravi, da se naši domači fašisti v zakrivljanju svojih namenov odevajo s patriotizmom in amerikanizmom. A njihov namen ni utrditi amerikanizem, kakor so ga začrtali ustanovitelji te republike, pač pa potlačiti deželo nazaj pod vlado korporacij (velebiznisa). Sedanji kongres je pokazal, da so že zelo blizu svojemu smotru.

Še bolj odkrito pa je govoril dne 21. julija Harold Ickes, ki je izjavil, da so napadi na zvezno administracijo, z ozirom na vojne napore, neosnovani, češ, da našim vojnim naporom načeljujejo in jih vodijo glavni predstavniki vlevidustrie, tako zvanji "dollar a year men", med njimi Knudson, Nelson, Stettinius itd., ne pa "newdealovci".

Cemu časopisje njih ne napada, ker vendar le ti in drugi zastopniki vlebebiznisa načeljujejo vsem važnim komisijam, uradom za vojno produkcijo in za dobivanje materijala?

Willkie pa je dne 24. julija v New Yorku dejal, da niso vsi fašisti v sovražnih deželah, pač pa jih je zelo veliko med nami. To za socialiste ni nobeno odkritje, a bilo bi pa že skrajno potrebnō, da bi saj unijsko delavstvo zapopadlo nevarnost, ki preti svobodščinam ameriškega ljudstva.

Zgube naše armade v tej vojni manjše kot v prejšnji svetovni vojni

Od kar smo v sedanji vojni pa do prvih dni julija letos znašajo naše izgube v mornarici in na kopnem 16,556. V tem številu so le ubiti in pa omi, ki so umrli vsled ran, dobljenih na bojiščih.

V prvi svetovni vojni, v kateri so bile Zed. države udeležene toliko časa kot znaša čas sedanja vojne po Pearl Harborju pa do julija letos, je bilo ubitih in umrlo od ran 53,407 naših vojakov.

Upoštevajoč ogromnost sedanje vojne, so naše izgube kajne sorazmerno veliko manj-

še. Vzrok je, prvič da je bila ameriška armada takrat na fronti v masni, pehotni akciji, dočim je sedaj bila prizadeta v glavnem v bojih na morju in pa z mehaničnimi pripomočki na suhem.

Edino na vzhodni fronti, kjer si stoji nasproti milijone mož, se dogajajo izgube vojakov v približno slični proporciji, kakor v prejšnji vojni na zapadni (francoski) fronti.

Vojni bondi in znamke so vloga državljanov v svoje deželi.

Zed. države nudijo zaveznikom ogromno materialno pomoč

Tekko bi bilo navadnu zemljanu, ki ne pozna astronomskih številk, zapopasti, kako ogromna je materialna pomoč Zed. držav zaveznikom narodom.

Mejeca junija je znašala v vrednosti eno milijardo dolarjev. Tako poroča Lend-Lease administrator Edward R. Stettinius. Mejeca maja je bilo zaveznikom poslanega blaga v vrednosti \$790,000,000.

Koliko vrednosti od te vsote je meseca junija dobila Sovjetska unija, koliko Anglija, Kitajska itd., Stettinius ni razjasnil, dejal pa je, da se posiano blago meseca junija deli na sledeče rubrike: \$570,000,000 za municijo, \$237,000,000 za industrialne proekte, \$147,000,000 za živila in \$76,000,000 za poslužbo. Slednja vsota pomembne stroške za dostavljanje potreščin, namreč nalaganje in izlaganje, za upravljanje itd.

A kakorkoli se vse to ogromno glasi, je v proporciji še vedno veliko manjša življe, kot pa jo plačujejo ostale zavezničke dežele.

Načelo, da ženske spadajo v dom in kuhinjo, povsod zavrnjeno

V Zed. državah je uposlenih v trgovini, obrti, v uradih in v industriji sedaj že šestnajst milijonov žensk, med njimi nad dva milijona v municipijski industriji. Ženske, uposlene na farmah, v gornjem številu niso vstete.

V Rusiji dela v sličnih obravanh okrog 33 milijonov žensk. V Angliji je odstotek žensk, ki so vposlene v industriji, veliko večji, kakor v Zed. državah.

Nemčija, ki je pod Hitlerjem proglašila načelo, da spadajo ženske k zibelini v kuhinjo, ga je v tej vojni in še prej zaravnala in sedaj morajo delati se kjerkoli jim je ukazano. Vrh tega so pozornili ženske, uposlene na najširši dela, oziroma kjerkoli jih potrebujejo, v vseh deželah, ki so prišle pod Hitlerja in v njegov rajh.

Mnogo delavskih sporov rešenih s posredovanjem

Vladni posredovalni odbor, ki mu načeljuje dr. John R. Steelman, je rešil od kar smo v vojni 14,549 delavskih sporov s posredovanjem med spornimi strankami. Tu niso vsteti tisti spori, s katerimi je imel opraviti War Labor Relations Board, ki ima tudi oblast ukazovati, ne samo posredovati, dočim ima United States Conciliation Service pravico le posredovati, ako si ga prizadete stranke prostovoljno izberejo za sodnika.

Trumanov kongresni odbor, ki ima nalogo preiskovati nepoštenosti korporacij, je ostro prikel potroške za oglašanje.

Dejal je, da izdaja za oglase milijone dolarjev popolnoma po nepotrebem, ker publiku ničesar ne prodaja, torej nimajo tudi kaj ponujati. Upošlene so z naročili, ki so jih dobile od zvezne vlade.

Torej čemu trošiti milijone za oglase, vprašuje omenjeni odbor, in odgovarja, da zaradi tega, da si s tem znižajo davke — z drugimi besedami — oglašanje jim plačuje zvezna vlada iz dobičkov, ki jih imajo od njenih vojnih naročil.

Isto so korporacije počele na stroške vlade v prejšnji vojni. Namesto več davka so rajše tiste vsote plačevalne za oglašanje, ne da bi ga potrebovale.

Direktorji so v žaslišanju pred Trumanovim odsekom pojasnjevali, da trošijo milijone za oglašanje vsled tega, ker hočejo ohraniti v javnosti dobro voljo in po da njihni oglasi pomagajo v vojni. Na primer, v vsakem apelirajo, da naj kupujemo vojne bonde, da naj se ne vozimo po deželi če nimamo nujnih opravkov, da naj hranimo z živili, da naj si varujemo zdravje, da naj ravnamo z orodjem in hišno opremo čim bolj pazno, in pa da naj kupujemo le tisto in toliko, kar najnujnejše potrebujemo.

V resnicu je to le izgovor. Edini in glavnji namen tega oglašanja je, da si kapitalizem obvaruje svoje časopisje.

Trumanov odbor sicer ne prizna te resnice, a je vzliz temu neizpodbitna.

Duče je padel, ni pa še s tem konec fašizma v Italiji

"V enoindvajsetem letu fašistične ere!"

Tako se je do dne 25. julija to leto glasil vsak proglaš, večkrat važnejše uradno pismo, v državi, ki je leta 1922. z glasom Benita Mussolinija svetu oznanila, da se pričenja nov red in nova doba. In za Italijo pa dnevi nove slave in obnovitev rimskega imperija.

Sredozemsko morje postane italijansko. Balkan in Madžarska, in Avstrija, pridejo pod italijansko sfero vpliva.

Italijanske posesti v Afriki se povečajo in cesarstvo Etiopija postane italijansko. Albijana bo pobasana v italijansko vrečo. Grčija bo druga na vrsti. Dr. Ante Pavelčić se je v Italiji vežbal za prevzem oblasti nad Hrvatsko, ki postane podružna italijanska kraljevina. Bolgarski kralj so označili s hčerjo italijanskega kralja.

Mussolini je vse sijajno preudaril, grozil, robantil in je med podkupnine.

Sedaj, ko je padel, kapitalistični časopisi pridno poudarjajo, da je on "bijši socialist", a če bi pravijo pisali, bi rajše priznali, da je le renegat, ki se podobno: na se.

Kralj Victor Emanuel ga je po prihodu černosrajčnikov v Rim imenoval za načelnika vlade, in takrat se je pričelo "prvo ito fašistične ere".

Zvela bo tisoč let, je preokoval Mussolini in si predstavljal, da bo v vlogi cesarja do konca svojih dni. Navdušil je s tem svojim početjem, ki ga mu je financiral in protežiral kapitalizem, še nekoga, ki se mu tudi že majego tla. Posnel je vse Mussolinijeve metode, le imena "fašizem" ni maral, pa se je pod firmo socialističnega gibanja uveljavil in nato pa se prodal kapitalistom, dinastijom in aristokratom, pa cerkvji, da jim je rešil industrijo in veleposestva v Italiji. In ne pozabiti: on je tudi ustanovitelj vatikanske države!

Kralj Victor Emanuel ga je po prihodu černosrajčnikov v Rim imenoval za načelnika vlade, in takrat se je pričelo "prvo ito fašistične ere".

Zvela bo tisoč let, je preokoval Mussolini in si predstavljal, da bo v vlogi cesarja do konca svojih dni. Navdušil je s tem svojim početjem, ki ga mu je financiral in protežiral kapitalizem, še nekoga, ki se mu tudi že majego tla. Posnel je vse Mussolinijeve metode, le imena "fašizem" ni maral, pa se je pod firmo socialističnega gibanja uveljavil in nato pa se prodal kapitalistom, dinastijom in aristokratom, pa cerkvji, da jim je rešil industrijo in veleposestva v Italiji. In ne pozabiti: on je tudi ustanovitelj vatikanske države!

Ce bi zmagoval kakor je dokler je zigolj grozil in so se ga bali in ga čislili visoki krogi tudi v vseh demokratičnih deželah, bi bil še vedno slavljen, kakor je bil od milijonov v Italiji in od Italijanov v Zed. državah, v Argentini, Tuniziji in drugje, dokler se ni vrzel na zbito Francijo, misleč, da čim potegne bo,

(Nadaljevanje na 4. strani.)

Delavstu sovražen tisk deležen milijone dolarjev iz vojnih dobičkov

Trumanov kongresni odbor, ki ima nalogo preiskovati nepoštenosti korporacij, je ostro prikel potroške za oglašanje.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75;
za četrto leto \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka
popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co.,
Inc. Established 1906.Editor Frank Zaitz
Business Manager Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Napad na Rim izvabil mnoge v priznanje fašističnih nagnjenj

Bombardiranje Rima, ki so ga Anglezi že dolgo preročovali, ameriški letalci pa obetanje spremenili v dejanje dne 19. julija, je odkrilo svetu marsikaj, kar javnosti v splošnem ni bilo znano.

V veri, da si zaveznički Rima ne bodo upali lotiti, vsled svoje bojazni pred propagadnim aparatom katoliške cerkve, se je naselilo tja v poslednjih mesecih okrog pol milijona imovitih Italijanov iz Sicilije, Milana, Turina in drugih pogostotoma bombardiranih mest, češ, tu bomo na varnem!

V Italiji so mislili, da le Anglezi žele napasti Rim, pa da jim to brani vsled naklonjenosti do papeža ameriške vlade.

A dogodilo se je, da so ga napadli ameriški bombniki in ameriško moštvo.

Roosevelt je pred zavezniško invazijo v Sicilijo zagotovil, da bo ameriška in ostala zavezniška oborožena sila varovala kolikor je to v vojni največ mogoče cerkev in vse druge verske zavode, česar ni dosedaj obljudila nikomur še nobena oziroma dežela, posebno ne Nemčija in Italija, v kateri je katolicizem državna cerkev.

Zapad na Rim so bili izbrani najboljši ameriški letalci in do vseh potankosti poučeni, kako naj izvrše napad, da bodo porušili le železniška shajališča, vojaško vzletališče, postaje in municipijska skladišča v Rimu in okolici.

Napad so izvrili točno po navodilih, z eno samo pomoto, da je ena izmed bomb treščila tik bazilike San Lorenzo, v kateri je grob papeža Pija IX., in druga pa na bližnje pokopališče Campo Verano, kjer so pokopani starši sedanjega papeža.

Pravijo, da je bilo v tem napadu 166 oseb ubitih in 1,659 ranjenih.

Bogati ubežniki, ki so si v Rimu iskali zavetja pred bombarji, so spoznali, da tudi tu ni varno vedriti, ob enem pa so skupno z nemško propagando zaupili o nezaslušanem barbarstvu plutokratične Amerike in Anglije, ki ne prizanaša niti največjemu dragulju krščanstva in civilizacije, večnemu Rimu!

Ameriško vrhovno poveljstvo je to propagande iz Berlina in Rima pričakovalo, pa je pričelo s svojim radio postaj o poletu nad Rim in o njegovem namenu poročati že dobrih 10 minut predno se je dogodil in potem vesti o učinkih in o namenu napada ponavljalo več ur po radiu v vseh jezikih v vse dežele.

Papež je bil vsled napada na Rim tako uzaljen, čim so letalci odšli, se je odpeljal v bombardirane dele Rimu; bil očvidno ginjen in obupano prebivalstvo, ki je klečalo ob njegovi poti, pa blagoslavljalo in tolazil.

Nacijski poročevalci so brzjavili iz Rima v Berlin, da paže ta kruti napad ameriških barbarov silno obsoja in da se pripravlja nasloviti Rooseveltu in Churchillu pismen protest.

Tega ni storil, pač pa je bil pri njemu in njegovemu tajniku par ur v avdijionski ameriški odpravniki poslov (Roosevelov diplomatski zastopnik pri sveti stolici) Harold Tittman.

Ako bi papež direktno protestiral proti napadu na ameriško in angleško vlado, kakor je Berlin zatrjeval, bi se s tem postavil odprtito v vrste fašističnih sil. A Pij XII. slovi za diplomata in ve, kako lahko izrazi svoje mnenje ne da bi izgledalo njegovo stališče pristransko. Namesto Rooseveltu in Churchillu je naslovil svoje pismo rimskemu vikarju kardinalu Francesco Marchetti-Salvaginiju, ki je bilo istočasno že oddajano po radiu v vseh jezikih v vse dežele.

Omenjenemu kardinalu je potožil, kako silno ga boji, da se večnemu mestu z grozo bombardiranja ni prizanesio. Rimskemu prebivalstvu je izrazil svoje simpatije in močno upanje, da bombe nad Rimom ne bodo več deževale. Na ves krščanski svet pa je apeliral, da naj moli za čimpresjensi mir.

Hitlerjevi in Mussolinijevi propagandisti so to papeževu pismo s svojim radio postaj še sami ponavljali in bilo je natisnjeno v časopisih vseh dežel. Radio Berlin je ob enem oznanjal, da so napad na Rim podnetili ameriški Židje in da je bil vodja letalskega napada na Rim Žid z imenom Levy. Berlin si je vse to kajpada izmisnil. A propaganda je le dosegla svoje učinke, a ne takih, ki bi bili koncem konca v prilog sveti stolici. Kajti Berlinu in fašistom v Rimu se je posrečilo zvabiti v protestno gibanje reakcionarne klerikalce—pred vsem škofe in nadškofe—v Španiji, Argentini, Mehiki, Franciji, na Irskem itd. Tudi mnogi katoliški lajiki so protestirali, med njimi irski premier Eamon de Valera.

Tako se je v dobrih dveh dneh dognao kdo je kdo v svojih simpatijah v tej vojni, in šele ko je Vatikan zaznal, da to ni dobro, je napravil drugo potezo, da popravi slab učinek: odločno je zanikal vesti, da je papež naslovil kak protest ameriški in angleški vladi, in poudaril, da sveta stolica obsoja zaradi napadov na civilno prebivalstvo obe strani. In namignil je, da naj vlada proglaši Rim za od prto mesto.

JOSKO OVEN:

RAZGOVORI

Odmek bomb, ki so padale dočem miru še nobenega programa. To je resnica.

Hitler in Muss...

Vselej, kadar sta imela v o-nih dneh, ko je bil mir na vagni, sestanek Mussolinij in Hitler-je svet strmel in strahoma čakal posledic. A ko sta bila nedavno spet skupaj, ni bilo nikakoga razburjenja. Se v Nemčiji se niso dosti zanimali. Na Rim pa so isti čas padale bombe. Duče, ki je samo še senca nekdanjega polboga, pa je bil v to novico o napadu na Rim s štrelčimi čmi iz napuhnega obraza. Tistega bojnega razpoloženja, kakor ga je imel v dobrih starih časih, ni bilo več v njemu.

Morda ga je ob tej priliki firer vprašal, kje je sedaj ti-stih devet milijonov bajonetov, o katerih je včasi toliko govoril in pretil z njimi? No, kmalu po tem sestanku je bilo dučeja konec.

Tudi firer sam ni več tako ognejivit kakor pred leti. Dve leti bojev nad Rusijo in pa razi v Afriki so na njemu pu-stili vidne sledove. Kaj sta med sabo govorila, menda javnost sedaj le malo zanima posebno Italijane ne...

Draga glava

Sto tisoč mark je nemška po-nudba za glavo partizanskega gerilca Josipa Broža, pa naj ga jem izroče bodisi živega ali mrtvega. Brož, o katerem listi poročajo, da sedaj organizira upornike v Sloveniji, je slovenski gerilski vodja pod imenom "Tito". Nemcem je napravil že ogromno škodo in se ga bi radi na vsak način iznebil.

Ce se zaveznikom kmalu po-sreči okupirati vso Sicilijo, z ostalimi sredozemskimi otoki vred, bo dana možnost za in-vazijo na Balkan, ki je že dočelo obetana in na dnevnem re-dru. Takrat šele bodo Nemci oku-sili, kakšno je jugoslovan-sko orožje! Da bo boj brez pri-zanašanja, je gotovo, kot je na ruski fronti, na kateri je bilo v bitkah ob Orelu ubitih dose-daj že okrog 50,000 Nemcev in pa 6,000 vjetih. Predno bo-do na vrstice natisnjene, bodo nemške izgube pri Orelu še ve-liko večje.

Ravno ko to pišem je prišlo poročilo o novem velikem us-pehu partizanov v Jugoslaviji pod vodstvom že prej omenje-nega Tita. Prišlo je iz Kaira.

Na ruskem bojišču

Ni sreča za vsakim oglom

Cleveland, O. — Vsled voj-ne smo zelo zaposleni v raznih industrijah, tako da ostanete le malo časa za kaj drugega, posebno ako je človek uposlen na takozvanem drugem štantu, ka-kor sem jaz. Tako so mi veče-ri vzetci, da mi jih ni mogoče porabiti za agitacijo in sode-lovati v kampanji za tisoč no-vih naročnikov Proletarca. In ker mi ob večerih ni mogoče ven, pa sem se odločil upora-bit nedeljo s trdnim skelepom, da dobim saj kake štiri, pet novih naročnikov.

A. Shular.

J. Mesec se v kampanji
prav dobro odzval

Eden redkih optimistov je s. J. Mesec v North Chicagu, ki agitira v svoji in v sosedni waukeganški naselbini.

V pismu z dne 24. julija piše med drugim:

"Cenjeni s. Pogorelec: Go-to si že misliš, ta falot je nam poslal samo naročnine, a ne

novih naročnikov Proletarca.

In ker mi ob večerih ni mogoče ven, pa sem se odločil upora-bit nedeljo s trdnim skelepom,

da dobim saj kake štiri, pet novih naročnikov.

Imel sem smolo, toda ne po

svoji krivdi, kajti sklep pora-

bidi določeni dan in ta namen

sem izvršil, niso se pa omeha-

li tisti, katere sem nagovarjal,

da pristopijo v krog naročni-

kov tega lista.

Eden, ki sem ga posetil, mi

pravi, kaj mi hoče še en list,

saj imam že tri. In mi jih na-

steje: Am. domovina, Nova

doba in Glas.

"Kaj te najbolj

zanimá v njih?" ga vprašam.

"Nič. Jih ne čitam. Niman

časa za branje."

Drugi je modroval, da Pro-

letarec nima življenja in da bo

prenehal predno bo vojna kon-

cana. Tako je nekje slišal zvo-

niti.

Tretji me gleda debele in

vpraša: "Saj Proletarec več ne

izhaja. Pravijo, da je ustavlj-

en, ker je pisan proti vladni in

vojni." Itd., itd.

No, končno sem dobil mlad-

ega fanta, ki se ni nič izgo-

varjal. Rekel je le, da se naro-

či, in če lista on ne bo čital, ga

bo pa njegova mama, Ime mu

je Johnny Gerlica ml.

Zelo me je razveselil s svojim, odzivom,

drugače bi bil moj trud v onih

obiškib zmanj.

Upam, da imajo drugi agita-

torji več sreče. Kljčem vsem,

naj se vsakdo potrdi, da cilj

te kampanje čimprej urešči-

mo. Naprej do uspehov. Naj

zmagá svetli dan nad črno

nočjo. — Joseph Lever.

Premogarji imajo veliko
naloge

Vsički večanja vojne indu-

strije bo porabljenega letos 25

miliionov ton več premoga ka-

kor lani. Tako poroča Harold

Ickes, ki je vladni upravitelj

premogovnikov. On upa, da

bodo premogarji včas presled-

kom, ki so jih imeli vsled stav-

kos ogromni nalogi.

V Rimu so zavezniški letalci perusili pomotoma eno cerkev, pa je tolken dirndaj radi te-ge, da je celo papež na vso moč protestiral. Čemu ni nič rekel proti rušenju cerkva v Angliji? Nad štiri tisoč jih je že v razvalinah!

POVESTNI DEL

TONE ĆUFAR:

Gospod in ušivec

(Nadaljevanje.)

4

Studenti so imeli šah, lično narejen iz kruha, in so pogosto skrivaj šahirali. Tudi Vlado je rad igral in največkrat dobival. Kmalu se je vnel za slepe partije. Počasi je tuhtal in kombiniral, pritiral partijske precej daleč, a do kraja ni nobene izvozil.

"S policijo tudi igram na slepo," je po neki nedoligrani igri dejal Srečko. "Ne vem, kdo bo dobil, jaz ali on."

V sodni sobi je bil tudi jetnik Mirk, ki je preležal že več let ječe in so ga večkrat pohopali iz suma in navade. Točrat so ga vzeli k sebi, da je pozpravljali pisarne, donašal jed iz crožniške kuhinje, dobival za to hrano in je sam spat hodil v celico. Odhajal je rano, še pred sprehodom.

"Kaj mislite, ali je zanesljiv in pošten?" je vprašal Vlado neko jutro, ko so zakali, da jih spuste na dvorišče.

"O, pošten pa, pošten!" je zagadel Boško. "Kakor cigarnov žep?"

"Saj ne sprašujem tebe!"

Slo je za celih sto dinarjev, ki mu jih je dal, da bi vplival z njimi pri uradniku v njegov prid.

"Kar potolaži se, nikdar več jih ne bo videl," je menil Mirk. "In lepo tiko bodi, da te ne primejo zaradi podkupovanja."

"Vendar, kaj menite? Ali se lahko zanesem, da bo Mirkov gorovit zame?"

"Kdo naj jamči za neznanca, ko te se prijatelji izigrajo."

Nihče mu ni dal posebnega upanja. Mirk sam ga je pa tolažil z obeti in izgovori. Potem so ga spet začeli pogosteje klicati k sebi. Zapor ga je že moril, postajal je zajedljiv, a kdaj pa kdaj si je s tihim prepevjanjem o morju lajsal negotovo, enočično življene. Dolgo je držal skrinvost zase, potem pa le ni več strpel, da se ne bi izpovedal in je Srečku zaupal svojo tajno.

V Zenevi se je spoznal z mnogimi uglednimi ljudmi, največ tamošnjimi domačini. Zahajal je v njihove hiše, si pridobil zaupanje in ga utrijeval z damami in s športnimi uspehi na suhem in v vodi. Kmalu se je opogumil, jemal kredite za najrazličnejše reči in zbiral franke za nekak sestovni športni album. Franki so mu skopneli, Švica zasmrdela, pokazal ji je pete in je menil, da je tem vse opravljeno. Švicarji so ga pa pogrešili, obrnili so se na konzulat in ko je Vlado že pozabil Zenevo, je za-

radi bogatih skopuhov padel med arestante.

V puščobnem čakanju se je domisil novih iger. Zdaj ni šlo za tepež, temveč za preizkušanje znanja in spomin. Posedli so v krogu in se domenili za politike. Najprej so vzel živeče. Prvi je povedal neko ime, drugi ga je ponovil in do dal svojega, tretji je ponovil vse in spet enega dodal. Začel je Vlado.

"Heriot."

"Heriot. — — Blum."

"Heriot, Blum — — Stalin."

"Heriot, Blum, Stalin — — Ataturk."

Sprva je šlo gladko. Ko so pa pospravili pod streho Mušolinija, Hitlerja, Roosevelta, Negrina, Franca, Tituleska Benša, skratka vse dnevne važne politike, je nekdo zamenjal vrtni red in izpadel, drugi spet in takoj pristavil svojega moža, ker mu ga je bleknil pred njim sosed, pa je zopet postal iz igre. Kdo je koga izpustil in kmaču se je samo še dvojica topla za prvenstvo. Nekateri so omagali že pri desetem, dvanajstem imenu, drugi pozneje, preko trideset ni prišel nihče. Najdelj sta napenjala možgane Srečko in Vlado, ki je tudi največkrat vzdržal do kraja.

Pri ugibanju je imel manj reče.

Prvi je šel Miško v kot, da so se lahko dogovorili za neko ime. Staviti jim je moral pet najst vprašanj, oni so odgovarjali z "da" ali z "ne". Če po petnajstih vprašanjih ni potuhal, je izgubil. Kmalu so se zelenili, poklicali fanta bliže in mu zvedavo zижali v napeti obraz.

"Ali je sodobnik?" — "Ne."

"Ali je spadal med duhovni svet? Med znanstvenike, u-

metnike?" — "Ne."

"Evropski?" — "Da."

"Politik?" — "Da."

"Ali je doživel svetovno vojno?" — "Ne."

"Je živel v srednjem veku?" — "Ne."

"V starem?" — "Ne."

"V devetnajstem stoletju?" — "Da."

"Je Nemec?" — "Ne."

"Politik v devetnajstem stoletju? Nemec ni. Italijan?" — "Ne."

"Ali je bil še kaj drugačka kakor politik?" — "Da."

"Napoleon."

Veselo so mu zaploskali.

Ko je Vlado ugibal, je zlasti spočetka zelo spretno spraval, a do petnajstega vprašanja le ni uganil. Nejelovjen je hotel vedeti, koga so mu prav za prav dali, kajti vseh mogičnih imen nima nihče v glavi.

Fantje so se spogledovali, ali naj mu ga povedo ali ne. Misko se mu zasmehljivo režal in se ojunačil:

"Stavisky."

Rahla rdečica je spreletela gospodov obraz, mrko je pogledal študente in užaljeno vprašal:

"Zakaj pa ravno tegata?"

"Vsakdo ima svojega patriona!" se je oglašil Mihael. Mož je bil časopisno načitan, vedel je za mnoge kitajske generale in mu zato evropski pustolovci niso učeli iz spomina. "Ne drži se tako kišo, če so te potuhali," mu je pihal na dušo. "Stavisky je bil tič! Klobuk dol pred njim! Bog pomagaj, če mu je nazadnje spodelil. O tebi ne bodo nikoli toliko pisali, pa če prepela morje iz Evrope v Ameriko."

Bosko je zadovoljno golčal v svojem kotu. Ni razumel, za kaj prav za prav gre, a veden je, da so gospoda ugnali v kožji rog, in to mu je godilo bolj, karor će bi dobil cigareto.

5

Za jetniškim zidovjem je misel na drugi spol vse drugačna kakor v prostosti. Moškim postane žena simbol svobode in življenja. Njeno podobo si ustvarjajo po svoje, zapadajo mehkočutju ali pa se jima naranava slično izpreverača v grobe kvante. Čestokrat slučajnemu tovaršu zaupajo stvari, ki bi jih zunaj ne priznali niti prijatelj. V skupnem zaporu ne moreš kihnit, da ne bi vedeli drugi, ne pokaditi cigarete, ne použiti kočka kruha, ne ubiti usi. Tako stisnjeni slej ko prej odpro drug drugemu dušo in srce.

Studenti so si med sabo že veliko zaupali. Neki večer, ko so po hodniku vpile ženske in je obopen jok vznemirjal jetnike, se je Miško na moč raznežil in razkril svojo zgodbo in Marjo.

Spoznał jo je na cesti. Bil je brez dekleta, mučil se je s študijem, stradal je in lovil instrukcije. Vsega je bil že sit. Ko je naletel na Marjo, je imel vsega dva kovača in obupno bodočnost. Odločil se je za skromno pustolovčino z neznanko. Nagovoril jo je, odšel z njo v predmestje in zvezel, da je od moža zapuščena in ima otroka in tihu Kalvarijo mnogih mladih žena. Mišku se je prikupila bolj ko marsikata koga kolegica. Sprijateljila sta se in pogost je bil pri njej. Nič si nista lagala, ona je še zmeraj hodila v mesto po "stranke", on ji je tudi plačeval, kolikor je mogel. Vselej pa kadar ji je plačal, sta skušaj potrošila denar. In če je prišel brez beliča, mu ni zaprla vrat, predala se mu je z enako slastjo in tudi pogostila ga, če je le imela kaj v omari.

Louis Barborich, Milwaukee, Wis., je kljub temu, da je zaposlen na prostitutke bolj človeško," je trdil. "Saj niso same krive, tudi te ne, ki so jih nočojo privlekli v arrest."

Približal se je Vlado in govoril, da krivo presoja vsak po svoje. S študenti se je spustil v debato in je zatrjeval, da so včasih razmere samo izgovor za grešna početja ljudi. A tudi pojem greha je kaj čuden. Kakor ga kdaj jemlje.

"Meni se je primerilo — ne mislite, da se baham pred vami — da sem v desetih dneh osvojil dvanaest letoviščark."

Ali naj me peče vest? Vse so bile zadovoljne, najbolj pa jaz. Kdo bi se smejel s krivido!"

Miško ga je poprašal, če se je pri mami vadil osojevati zene. Vlado ga ni hotel prav razumeti in ko je slavil vstajal, da bi se bolj natančno pogovorila, ga je Srečko potegnil nazaj.

"Ne sili v prepire, ko veš, da nimaš živcev zanje!"

Prenehali so z debato. Vlado je hodil po sobi in si požigval neko plesno melodijo. Miško je pa potihem zasikal.

"Na kmetih imajo občinske bice, v letoviščih pa takšne športnike. Naposlед mora biti nekdo za to reč, saj pridejo ženske zavoljo tega tja. Vse

Koliko storite, da zmagamo v vojni?

Fantje so se spogledovali, ali naj mu ga povedo ali ne. Miško se mu zasmehljivo režal in se ojunačil:

"Stavisky."

Rahla rdečica je spreletela gospodov obraz, mrko je pogledal študente in užaljeno vprašal:

"Zakaj pa ravno tegata?"

"Vsakdo ima svojega patriona!" se je oglašil Mihael. Mož je bil časopisno načitan, vedel je za mnoge kitajske generale in mu zato evropski pustolovci niso učeli iz spomina. "Ne drži se tako kišo, če so te potuhali," mu je pihal na dušo. "Stavisky je bil tič! Klobuk dol pred njim! Bog pomagaj, če mu je nazadnje spodelil. O tebi ne bodo nikoli toliko pisali, pa če prepela morje iz Evrope v Ameriko."

"Stavisky."

Rahla rdečica je spreletela gospodov obraz, mrko je pogledal študente in užaljeno vprašal:

"Zakaj pa ravno tegata?"

"Vsakdo ima svojega patriona!" se je oglašil Mihael. Mož je bil časopisno načitan, vedel je za mnoge kitajske generale in mu zato evropski pustolovci niso učeli iz spomina. "Ne drži se tako kišo, če so te potuhali," mu je pihal na dušo. "Stavisky je bil tič! Klobuk dol pred njim! Bog pomagaj, če mu je nazadnje spodelil. O tebi ne bodo nikoli toliko pisali, pa če prepela morje iz Evrope v Ameriko."

"Stavisky."

Rahla rdečica je spreletela gospodov obraz, mrko je pogledal študente in užaljeno vprašal:

"Zakaj pa ravno tegata?"

"Vsakdo ima svojega patriona!" se je oglašil Mihael. Mož je bil časopisno načitan, vedel je za mnoge kitajske generale in mu zato evropski pustolovci niso učeli iz spomina. "Ne drži se tako kišo, če so te potuhali," mu je pihal na dušo. "Stavisky je bil tič! Klobuk dol pred njim! Bog pomagaj, če mu je nazadnje spodelil. O tebi ne bodo nikoli toliko pisali, pa če prepela morje iz Evrope v Ameriko."

"Stavisky."

Rahla rdečica je spreletela gospodov obraz, mrko je pogledal študente in užaljeno vprašal:

"Zakaj pa ravno tegata?"

"Vsakdo ima svojega patriona!" se je oglašil Mihael. Mož je bil časopisno načitan, vedel je za mnoge kitajske generale in mu zato evropski pustolovci niso učeli iz spomina. "Ne drži se tako kišo, če so te potuhali," mu je pihal na dušo. "Stavisky je bil tič! Klobuk dol pred njim! Bog pomagaj, če mu je nazadnje spodelil. O tebi ne bodo nikoli toliko pisali, pa če prepela morje iz Evrope v Ameriko."

"Stavisky."

Rahla rdečica je spreletela gospodov obraz, mrko je pogledal študente in užaljeno vprašal:

"Zakaj pa ravno tegata?"

"Vsakdo ima svojega patriona!" se je oglašil Mihael. Mož je bil časopisno načitan, vedel je za mnoge kitajske generale in mu zato evropski pustolovci niso učeli iz spomina. "Ne drži se tako kišo, če so te potuhali," mu je pihal na dušo. "Stavisky je bil tič! Klobuk dol pred njim! Bog pomagaj, če mu je nazadnje spodelil. O tebi ne bodo nikoli toliko pisali, pa če prepela morje iz Evrope v Ameriko."

"Stavisky."

Rahla rdečica je spreletela gospodov obraz, mrko je pogledal študente in užaljeno vprašal:

"Zakaj pa ravno tegata?"

"Vsakdo ima svojega patriona!" se je oglašil Mihael. Mož je bil časopisno načitan, vedel je za mnoge kitajske generale in mu zato evropski pustolovci niso učeli iz spomina. "Ne drži se tako kišo, če so te potuhali," mu je pihal na dušo. "Stavisky je bil tič! Klobuk dol pred njim! Bog pomagaj, če mu je nazadnje spodelil. O tebi ne bodo nikoli toliko pisali, pa če prepela morje iz Evrope v Ameriko."

"Stavisky."

Rahla rdečica je spreletela gospodov obraz, mrko je pogledal študente in užaljeno vprašal:

"Zakaj pa ravno tegata?"

"Vsakdo ima svojega patriona!" se je oglašil Mihael. Mož je bil časopisno načitan, vedel je za mnoge kitajske generale in mu zato evropski pustolovci niso učeli iz spomina. "Ne drži se tako kišo, če so te potuhali," mu je pihal na dušo. "Stavisky je bil tič! Klobuk dol pred njim! Bog pomagaj, če mu je nazadnje spodelil. O tebi ne bodo nikoli toliko pisali, pa če prepela morje iz Evrope v Ameriko."

"Stavisky."

Rahla rdečica je spreletela gospodov obraz, mrko je pogledal študente in užaljeno vprašal:

"Zakaj pa ravno tegata?"

"Vsakdo ima svojega patriona!" se je oglašil Mihael. Mož je bil časopisno načitan, vedel je za mnoge kitajske generale in mu zato evropski pustolovci niso učeli iz spomina. "Ne drži se tako kišo, če so te potuhali," mu je pihal na dušo. "Stavisky je bil tič! Klobuk dol pred njim! Bog pomagaj, če mu je nazadnje spodelil. O tebi ne bodo nikoli toliko pisali, pa če prepela morje iz Evrope v Ameriko."

"Stav

• • KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE • •

KOMENTARJI

Gaetano Salvemini pozna na se žuri, ker drugače lahko zanje nastane nevarnost, da bodo zahteve Jugoslovjanov (Slovencev in Hrvatov) ter Grkov res zelo upoštevane.

V reviji *Nation* z dne 29. maja je profesor Gaetano Salvemini dobro posvetil v politiko propadlega Mussolinija v njegovih odnosajih z Vatikanom. Takrat se je za Salveminijev članek le malokdo zmernil. Sedaj pa se je interesira za diplomatska trenja, ve, kako pravilno je Salvemini presojal takratno krizo v Mussolinijevi vladi. Njegov zet grof Ciano, ki je imel v vladni najvažnejši portfelj, namreč službo ministra vnajnjih zadev, se je s tačkom nenaščoma "skregal" in izstopil iz vlade. Mussolini mu je "ponudil" nato dve službi: eno v Albaniji in drugo za poslanika v Vatikanu. Ciano si je izbral slednjo, češ, da bo rajše doma kot pa se potikal v Tiranu. A Salvemini meni, da je bila vsa ta igra predvajana kot da bi bila napisana za vprizoritev na održi. Mussolini je bil obveščen, da pride na obisk v tri glavna mesta fašističnih državel — v Lizbono na Portugalskem, v Madrid in v Rim. Newyorski nadšef Spellman, ki bo imel marsikaj povedati. Duče je z ostalimi fašističnimi oblastniki vred poskrbel, da je lahko varno potoval v svojstvu katoliškega dostojanstvenika, a ves svet je vedel, da prinaša Spelman tudi važna sporazila in pa mnenja ameriškega državnega oddelka, kajpada neuradno. Diplomacija je pač kakov nanesi ali pa vse skupaj ob enem: tajna, odkrita, zavratna, uradna in neuradna, preteča ali pa tolažeča, roparska ali pa obetajoča. Mussolini je vsled tega hotel tisti čas pri papežu za svojega poslanika svojo najzaupnejšo osebo in tako se je s Spellmanom o tem in onem menil v Vatikanu. Mussolini je prejšnji poslanik hipoma nopravil mesto vsled "slabega zdravja".

Za Jugoslavijo so namenili vladni kričev Washingtona in Londona v vojni z Italijo silno važni. Vedno je izgledalo, da je posebno še naša oblast rajš skušala ugašati Italijanom, da jih izbiže izpod Mussolinijevega vpliva, kot pa da bi priznala, da jugoslovenski priseljeni iz Primorske niso sovražni tuji. Če je dolgo, predno se je to spremeno. Namreč toliko časa, da se je vse priseljence iz Italije, ki še niso državljanji te dežele, proglašilo za prijatelje naše dežele. London in Washington zagotavljata Italiji, da se bo z njim spodobno ravnalo, da bo sprejeta v družbo dostojnih dežel in da dobi svoje mesto na svetu čim se iznebi fašizma. In čezdaj je več vplivnih ljudi v Ameriki in v Angliji ji svetuje,

izgubila, ker se bori na napadni strani.

Ista dama v svoji propagandi v ameriškem tisku in v Srbo-branu trdi, da na Madžarskem, v Bolgariji in v Rumuniji zato ni skor nič sabotažnih dejanj v prid zaveznikom, ker Madžari, Bolgari in Rumunci sovražijo ne samo fašizem, pač pa tudi komunizem. Boje se, da bi s sabotažo pomagali slednjemu, pa so rajše pasivni. Urad za vojne informacije ji tega gotovo ne verjame, ker ima drugačne podatke kakor ona.

Miha Krek je v jugoslovenski vladi že mnogo let. Dr. Korošec in on sta bila z večino drugih ministrov vred Sovjet-ski uniji zelo nepriznana, oziroma sovražna in podpirala propagando proti njiju. A od kar je Moskva oznanila, da je kominternu razpustila, je Miha Krek svoje mnenje spremenil, če ne že prej.

Dne 20. julija je v londonškem radiu pozdravil ta modri sklep in sporazum med zavezniškimi narodi in nadaljeval:

VOJASKE VAJE v sedanjem načinu bojevanja so povsem drugačne od nekdajnih, ko je v spopadu odločila zgolj fizična sila. Gornje je slika iz vaj plavačev med gorečim oljem. Sovražna podmornica potopi ladjo, po valovih se razlije olje in vige, med in pa pod plameni pa se skuša rešiti moštvo potopljenega parnika. Kako plavati med in pa pod plameni, je posebna umetnost, v kateri se morajo izvežati vsi naši mornarji, predno poslanci v aktivno službo.

jo, ne pa za socializem. Ako se res dogode kaki upori, ali revolucija, kot jo obeta Italia Libre, ali jo bodo okupacijske oblasti zatrle, da ohranijo kapitalizem v Italiji? Na svetu se je dogodilo že veliko še bolj čudnih stvari. Na primer, v prejšnjih vojnah so zmagovali dežele skušale Rusijo rešiti za sistem privatne svojine in za demokracijo po francoskem vzoru.

Komunisti v Costa Rici so pa razpustili kominterne svoje stranki spremenili ime v "ljudska straža" in tudi program so ji preuredili. V bodoče bo nacionalistična. Mussolini je doigral. Kakšno slavo mu je pred 20. leti veljal kapitalistični svet, ker je uvedel red in mir v Italiji in resil bogastva v nji za one, katerim jih je hotela vzeti "rdeča drhal"? Duče je pod pritiskom razmer torej padel, ni pa še padel njegov sistem. To je naloga italijanskega ljudstva, ker je kraj in Mussolinijev naslednik Badoglio ne bo bila izvršila.

DUČE JE PADEL, NI PA ŠE S TEM KONEC FAŠIZMA V ITALIJI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

dalo iz njenega hrbta, bo Hitler mizo imel že pogrnjeno, prisled bo k njemu in si bosta razdelila plen.

Padec Mussolinija je lahko njegova dobro preračunjena poteza v korist Italije. Uvidel je, da zmagal ne bo. Če bi vztrajal, bi angleški in ameriški letalci toliko bolj metali bombe na italijanska mesta in končni mir bi bil za Italijo v vsakem oziru slabši kot pa če se umakne komu, s katerim bodo Angleži in Američani vladnejše ravnali.

Nasledil ga je maršal Pietro Badoglio. Propagandisti nam že dolgo pripovedujejo, da je bil on fašist po sili, a po prepričanju le monarchist in skrajno zvest svojemu kralju Viktorju Emanuelu, ki je tudi bil le Mussolinijeva žrtev.

Ze pred tedni so žurnalisti iz Švice, Stockholma in Ankare poročali o tipanjih, če bi bil Badoglio sprejemljiv za Mussolinijevga naslednika. In isti viri so trdili, da v ta namen posredovala Vatikan in Madrid.

Naj bo že tako ali tako, Mussolini se je umaknil ne ker se je moral, ampak ker je uvidel, da je igro izgubil in bi moral pasti vseeno. Torej je boljše za Italijo, da je prenehatal biti njen "duče" predno bi ga iz Rima pognale ameriške, angleške in kanadske čete.

Fašizem v Italiji s tem še ni konec.

Negledo kakšni so ali bodo vladni proglaši, in tudi če se bo stari uvod vsakega proglasila, "v tem in tem letu fašistične ere", še tako opustil, in čeprav se roke ne bodo več dvigale v staro fašistično pozdrav, fašistični ustroj Italije je ostal kakor je bil.

Vsi uradniki so bili imenovani v službe — v kakšnekoli službe, skozi dva desetletja na podlagi svoje zvestobe in hlapčevanja fašizmu.

Preverat, ki se je v Italiji dogodil zadnjo nedeljo, ni bil iz fašizma v demokracijo, nego so si fašisti le službe spremeni. Eni so odšli z visokih mest, drugi prišli, drugače je aparat ostal kakor je bil.

Tudi če bi kralj izjavil, da fašizma ni več, bi to nič ne pomenilo.

Fašizem v Italiji pada, kadar bo ljudstvo spremenilo vladno, ne pa kralj.

Zavezniškim narodom je ta spremembu v Italiji vzlič temu prav dobro došla, ker pomaga naši propagandi utrijevati med ljudstvi vero, da fašizem ni "tisočleten" in nepremagljiv, ampak da je na zelo trhlih nogah.

Spremembu v Italiji je bila izvršena s klicem, "Živelj njegovo veličanstvo kralj Viktor Emanuel! Živelj Italija!"

Kadar zmaga v Italiji demokracija, ne bo nastala s takimi vzklikami.

Ampak začetek konca fašizmu je storjen in sledili bodo drugi dogodki, ki ga bodo dodata pokopali, kakor je on skozi dvajset let pokopal, ali pa sežigal one, ki so verovali in delovali za vzajemnost med narodi, za pravičnost in civilizacijo.

kaj gladko in sklenila z njim dvajsetletno zvezo, bolj hladno pa se je zadržal napravni ameriški state department.

Najbolj nepriznano se je vedela poljska zamejna vlada. Rusija je z njo stike nato pretregala in v Moskvi pa je bil ustanovljen odbor za svobodno Poljsko. Tako sta torej tam že dva taka odbora — namreč nemški in poljski, poleg tega pa še vseslovanski odbor, ki deluje s svojimi zaupniki posebno na Balkanu.

Gleda Poljski je jasno, da Rusija ne bo več trpela take, kakšno je bila pred vojno. Ustanovljena je bila za zagovardo med Nemčijo in Rusijo, z baltiškimi deželami vred, toda v diplomaciji so bile Nemčiji večinoma prijazne, Rusiji pa nasprotno, posebno Poljsku. V "cordonu sanitaire" je bila ona glavni člen. Poljski list v Moskvi imenuje predvojno Poljsko za "fevdalno državo", odbor v Moskvi pa deluje za "ljudsko Poljsko". Ako bo Rusija dovolj močna, bo poskrbela, da se bodoča Poljska osvobodi fevdalev in aristokracije ter dobiti sovjetski uniji prijateljski režim, kakor je na primer češki.

Listi v Moskvi ob enem svetovanju z dejstvom, da bo sovjetska vlada zahtevala besedilo tudi v reševanju teritorijalnih in drugih vprašanj v Aziji in da Washington in London v evropskih vprašanjih ne bosta sama odločajo.

Če so vesti iz Moskve o teh zahtevah sovjetske vlade pravilno tolmačene, pomenijo, da Rusija ne išče prvenstva, temveč le enakopravnosti in sodelovanje z Anglijo in Ameriko pri urejevanju Evrope in ostalih svetov.

RAZGOVORI

(Nadaljevanje z 2. strani.)

Ruski relif

Ta teden nimam o tem česa poročati. Prejšnji teden sem prejel pismo našega delovnega predstavnika Anton Zagar, ki sedaj obratuje eno izmed turističnih kampov v Denverju, Colorado, katero tudi lastuje. Pohvalil se je zelo. Stanovalci so večinoma častniki s svojimi družinami in v bližini je zelo dober, pravi. Ga mu iskreni privoščimo.

Dne 22. julija sta bili v Centru Alice Artach in Julie Drasler. Alice poznamo pod imenom Artach, ker se je udejstvovala na naših pevskih in dramskih, pa v društvenih aktivnostih. Delala je v gl. uradu SNPJ, dokler se ni poročila z našim bivšim pomožnim upravnikom in bivšim urednikom angleške strani Proletarca Josipom Draslerjem, ki dela od parihaških dni v zveznem arzenalu v Rock Islandu, Illinois. Z njegovo soprogo Alice je bila tu na obisku tudi Julie Drasler sestra njegova, ki se je vrnila na svoj dom v Forest City, Pennsylvania.

Nova taktika Sov. unije v Evropi in po svetu

(Nadaljevanje s 1. strani.)

"močno, demokratično republiko, ki se mora varovati vseh slabosti weimarske republike".

Nikjer v proglašu ni namignjeno, da je ta odbor za komunistično Nemčijo, je pa za močno, demokratično republiko, ki si bo znala sama urediti svoja notranja vprašanja.

Ako pomeni ta apel sovjetske nakane o bodočnosti Nemčije, tedaj ji bo Moskva pozivajo na njivah farmarjev, na polju, da segnje, kot pa najemati delavce, jo navoziti v mesta v zadostnih kolonih in jo prodati po zmenih cehah.

Ker je v tej deželi ves sistem tak, da so te vrste spekulacije dovoljene — saj je še celo vladna sama pred nekaj leti isto počela — da je držala cene navzgor, so odjemalci brez moči vzlič regulacijam, ki jih oglaša urad za reguliranje cen, takozvani OPA.

Priporočite prijatelju, naj si naroči Proletarca.

ZA LICNE TISKOVINE
VSIEH VRST PO ZMERNIH CENAH
SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.

1838 N. HALSTED ST.

CHICAGO 5, ILL.

Tel. MOHAWK 4707

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET
CLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

“PROSVETA”

Naročnina za Združeno državo (izven Chicago) in Kanado \$6.00
na leto; \$3.00 za pol leto; \$1.50 za četr leta; za Chicago in Cicero
\$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leto; za inozemstvo \$8.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago 23, Illinois

Iz SANSovega urada

3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.

Cez osmedeset podružnic

Približno šest mesecev je zdaj že za nami, odkar so se začele ustanavljati in pripravljati v ta urad podružnice Slovenskega američkega narodnega sveta. Spočetka je šlo to nekam počasi — rekli bi skoraj strahoma, po poljevo — potem pa v čimdalje hitrejšem tempu, s čimdalje večjim zamahom in navdušenjem tako, da jih je edel nad osmedeset v krogu tega prepotrebne in pomembnega gibanja.

Nekatere naše podružnice so velike, nekatere majhne, a vse pa brez izjeme na vso moč delavne. Nekaj jih je, ki uključujejo domala vse slovenske ustanove v naselbinah, nekaj pa jih je postal iz posameznih društev in drugih krajevnih organizacij. Posejane so domala vseposod, koderkoli živijo naši ljudje. Najti jih je v Kaliforniji, Coloradu, Illinoisu, Indiani, Michiganu, Missouriju New Yorku, Ohiju, Pennsylvaniji, Wisconsinu in Wyominiju. Zanimalje raste za naše gibanje, ki bo, kakor vse kaže, napoleč zajelo ves slovenski svetlji v Ameriki.

Naše podružnice nudijo našemu narodnemu svetu moralno in gmotno pomoč, brez katere bi ta organizacija ne mogla obstajati, niti ne vršiti svojih težkih nalog.

V moralnem oziru širijo ideje našega gibanja s svojimi shodi, sejami, sestanki in raznimi prireditvami ter predstavljanjo v čimdalje večjemu številu silo, ki bo z ozirom na težnje naših prizadevanj lahko silno vplivala na javno mnenje v tej deželi in drugod; v gmotnem pa so dosegli prispevale v okroglih številkah nekaj nad \$8.000, med tem ko so darovala centralizirane organizacije tri tisoč 900 dol., posamezna društva in posamezniki skupaj prav toliko, a na lanskem narodnem kongresu pa se je našrakal nekaj čez \$1.300.

Med našimi podružnicami je nekaj takih, ki so nastale iz angleško posluječih društev. To je tako razveseljivo znamenje. Ali gledati moramo na to, da jih privabimo še več v krog zgodovinskega gibanja.

Izvrševalni odbor Slovenskega američkega narodnega sveta, ki se mora opirati na uspešnost svojih podružnic, se v polni meri zaveda svojih dolžnosti, pa si s svojim neumornim delom ustvarja čimdalje več zaupanja med narodom. Storil je že dosti dobrega in koristnega v doseg svojih ciljev. Poslal je n. pr. deputacijo v Washington do našega državnega vladnega oddelka, kjer je po njej razložil pomen in namen svojega delovanja ter povedal želje tistih, ki jih zastopa v naši javnosti; stopil je v stik s številnimi činitelji, ki bodo vplivali posredno ali neposredno na odločitev za zeleno mizo mirovne konference; pomagal je k razpustitvi tako zvanega "avstrijskega bataljona" in s tem je razočaral Otona Habsburga v njegovem u-

Zadeva slovenskih vojnih ujetnikov

Ko se je razvedelo, da so med vojnimi ujetniki, ki so jih poslali semkaj iz Afrike po strahovitem porazu osečne vojske v Tuniziji, tudi vojaki slovenske krvi, se je naravno pojabilo med slovenskimi Amerikanci veliko sočutje do njih.

Mnogi naši ljudje so se že obrnili do nas v vprašanjem, če je Slovenski američki narodni svet že kaj storil, da se slovenskim ujetnikom, ki so morali proti svoji volji v laško vojsko, olajša ujetniško stanje.

Izvrševalni odbor te organizacije se je obrnil do raznih članov američke vlade ter jih prosil, naj izpostujejo, da se bi laški ujetniki slovenske krvi ali pridelili američki, oziroma zavezniški vojni sili, ali pa poslali na svobodno delo v tej deželi.

Ko dobimo odgovor, ga bomo objavili v slovenskih listih.

Naše gibanje

Od 14. do 22. julija sta se temu uradu prijavili dve podružnici: št. 81, Sheboygan, Wis., nastala iz dr. štev. 157 KSKJ; štev. 82, Slovan, Pa., nastala iz dr. št. 241 SNPJ.

V istem razdobju so prispevale sledče podružnice: štev. 17, Uniontown, Pa., \$132.30;

GENERAL HENRI GIRAUD, načelnik francoskega administrativnega

čebura v severni Afriki in poveljnik francoske armade v Alžiriji, ki steje baje 300.000 mož, je dne 9. julija prišel na povabilo predsednika Roosevelta v Washington, kjer je bil njegov gost. Na sliki na levu je Giraud in na desni s članice ameriške ženske armade. Po obisku v Ameriki je Giraud odšel na uradni obisk v London, in nato se vrnil na svoje mesto v Afriko.

št. 25, Chicago, Ill., \$12; št. 26, Salem, O., \$13.75; št. 31, Pueblo, Colo., \$15; št. 33, Bridgeport, O., \$20; št. 42, Hackett, Pa., \$10; št. 51, Barberton, O., \$250.50; št. 54, Chicago, Ill., \$8.62; št. 59, Brooklyn, N. Y., \$16; št. 81, Sheboygan, Wis., \$15.75; št. 82, Slovan, Pa., \$5.

Shodi in prireditve

Kakor nam poroča tajnica podružnice št. 56, okrožje Milwaukee, Wis., Mrs. Mary Musich, misljijo imeti Slovenski dan tamkaj ter povabiti Etibana Kristana za govornika.

MALO DROBIZA

Chicago, III. — Zdravnik pravijo, da bolnik v spanju veliko več sanja kot pa zdrav človek. Imajo prav. Meni se je sinoci tole sanjalo: Bil sem pri zdravniku, mu potožil o svojem zdravju, mu povedal, da se sem pred leti zdravil v Coloradu in nato mi je naročil, naj grem spet tja saj za tri mesece. Obiskal sem Edwarda Tomšiča v Walsenburgu. S so-

progo sta me vladno sprejela in postregla s pristnimi kranjskimi klobasami. Jedel sem jih toliko časa, da sem se prebudit. Ed mi je prišel na misel v sanjah menda vsled notice o njegovih poškodbah, ki jih je dobil v jami, in pa da je zopet doma.

O konferenci v Casablanci je krožila med drugimi tale anekota: Nekega jutra so se pri zajtrku vsi dobro počutili. Churchill je družbi pri mizi pravil, kako se mu je sanjalo, da ga je Bog obiskal in bil z njim izredno prijazen. Zagotovil mu je, da bodo zaveznički zmagali v tej vojni, in on (Churchill) pa postane premier vladu dnuh narodov.

Par momentov so vsi molčali. A predsednik Roosevelt, ki je tudi precej humorista, je povedal, da se je Churchillu res prijetno sanjalo. Ampak sanja se lahko tudi drugim. Pa je FDR začel praviti, da se je prejšnji večer v sanjah tudi njemu prikazal Bog, bil je z njim nadvse dobroten, mu zagotovil zmago v tej vojni in pa da se bo vse dobro izteklo. Vi Američani boste imeli kontrole v zraku in s tem vladajo nad svetom. Ti, dragi Roosevelt, pa boš president združenih narodov.

Nato je bilo spet vse tisto, kot tedaj ko je Churchill dokončal svojo sanjsko zgodbo.

Pa se zgane Jože Stalin, si nabašo pipo, jo zapali in reče: "Gentlemanu, tu mora biti nekaka pomota. Kolikor se spominjam, nisem vama še ničesar obljubil."

Te in slične dovtipe črpam iz raznih listov, kadar mi je dolgčas, pa jih prekrojam v naš jezik.

*

Milijone novih "vrtov zmag" je jamstvo, da zajči rod se bo izumri.

*

Ameriškim dekletom se bodo podaljšali vratovi. Vzrok:

vendo manj fantov je na ulicah.

* * *

Ameriško ljudstvo ne bi bilo kaj posebno prizadeto, aki se bi ukinilo kak department v Washingtonu, vsa dežela pa bi čutila težke posledice, če bi se premogovnike zapro več kot za dan ali dva.

*

Kakšna bo demokracija po svetu, ko bo vojne konec? Ni potreben, da bi odgovor na to vprašanje iskal zgolj v radikalnih listih. Kdor zasleduje tukajšnje štiri velike angleške dnevnike, vidi iz njih, da je in da bo s svetovno demokracijo še marsikaj narobe tudi ko bo svetovni konflikt končan. Če pa o demokraciji vprašate še poljsko zamejno vlado, boste izprevideli, da je s to stvarje sedaj veliko narobe.

*

Ameriškim dijakom se predvabi, da so o svetovni zgodovini zelo slabo podkovani. Lahko pa se primeri, da bodo ob vrtniti z bojisk zelo razočarani s to parletono zgodovino, o kateri se uče brez knjig.

*

V Chicagu je bil pred mesecom na govorniški turi neki bivši član poljske vlade. V svojih govorih je rogovil proti Rusiji in pa tudi zavezničke v splošnem kritizira, češ, ako Hitler krši mednarodna prava, se mu preti, če pa jih Rusija, se mihi. Težko, da bodo Poljaki s takim bojevanjem štirim svobodčinam sploh kaj pomagali. V prejšnji vojni so ustanavljali Poljsko proti Sovjetski uniji. Poljski veikiči bi moralni razumeti, da je sedaj "druga" vojna in na mirovni konferenci bo tudi Rusija zavrnena. Na prejšnji je ni bilo, čeprav je tudi takrat za zavezničke izgubila več mož kot katerakoli druga v vojno zapletena dežela.

*

Vsako leto je leto obletnic. Se posebno pa letošnje. Hitler je dopolnil svoje 54. leto, kar ga brkone ni zanimalo toliko kakor obletnica 22. junija, ko je dve leti od tega udaril v Sovjetsko Unijo. Od tedaj mu ne gre ničesar več po sreči.

*

Leta 1942 so imele ameriške železniške družbe po odbitju davkov in vseh drugih stroškov \$960,000,000 čistega dobička. A namesto da bi se cene vozovni na železnicah znižalo, se jih je večinoma zvišalo. A železničarjem, ki so vprašali za zvišanje plače, pa je bilo rečeno, naj se kar potolažijo s svojo sedanjo mezo.

*

Zahteve železničnih delavcev se torej kratkomalo zamrznilo vzliz temu, da smo v letni vočini.

*

Od kar zaveznički letalci rušijo nemške tovarne da kaj,

je nemške radio-govornike mišljili vse veselle smetišti "barbarske demokracije". Udarajo v svojih jamranjih in grožnjah na vse druge strune.

*

Ne dolgo tega so nacijašči še trdili, da se Američanov nič ne bo, ker so pomehkuzeni. A izpredeli so, da imajo opravka z zelo trdo pestjo. A vendar, vera osišča v pomemkuženost našega ljudstva in bliža brez podlage. Iz poročil naših komisij je razvidno, da je bil 42 odstotkov vpoklicancev zavrnjenih vsled enega ali drugega nedostatka. Mnogi kapitalistični listi razlagajo, da je zato toliko "škar", ker se jim je že v otroških letih predočil.

Ed mi je prišel na misel v sanjah menda vsled notice o njegovih poškodbah, ki jih je dobil v jami, in pa da je zopet doma.

*

Par momentov so vsi molčali. A predsednik Roosevelt, ki je tudi precej humorista, je povedal, da bo Američanov nič ne bo, ker so pomehkuzeni. A izpredeli so, da imajo opravka z zelo trdo pestjo. A vendar, vera osišča v pomemkuženost našega ljudstva in bliža brez podlage. Iz poročil naših komisij je razvidno, da je bil 42 odstotkov vpoklicancev zavrnjenih vsled enega ali drugega nedostatka. Mnogi kapitalistični listi razlagajo, da je zato toliko "škar", ker se jim je že v otroških letih predočil.

Ed mi je prišel na misel v sanjah menda vsled notice o njegovih poškodbah, ki jih je dobil v jami, in pa da je zopet doma.

*

Tolažijo nas, da pride čas, ko nam bodo tudi mleko delili po odmerkih, ne samo maslo. Državni senator John Cashman v Denmarku, Wis., se je svoječasno zelo zgražal proti pošljaju masla zavezničkom, češ, da bo to imelo za "masleni biznis" po vojni slabe posledice.

Radoveden sem, da agrikulturni ljudje kakor je on razumejo tole: Če vojno izgubimo, ne bo ne masla, ne maslenega biznisa.

Prek vsega je naša dežela kakor je bila Jugoslavija, pa tudi po prebivalstvu, postala po zaslugu Japancev "osvobojena" (izpod Angliev). Japanci so ji sestavili novo vlado in japonski poslovnik v Burmi pa je Rancho Savada, ki je bil že japonski ambasador v Parizu in je zelo treniran diplomat. On je torej rasnični glavar Burme.

Vendar pa je treba Japanci priznati, da ravna v svojih imperialističnih ambijencijah za "nov red" v vzhodni Aziji veliko boljše v prizadevanjih za naklonjenost domačinov, kot pa so to znali Angleži.

*

Podpredsednik Henry Wallace je nekam obsenčen. To pa radi tega, ker je zato, da se trampi v nižinah in loarfere v višinah odpravi. Demokratska stranka ga polegoma odriva, da ji v prihodnji volilni kampanji ne bo v napotje...

*

Radio Berlin, radio Tokio, radio Vichy in radio Rim niso za "ugodna" poročila iz Amerike nikoli v zadregi. Sedaj iz-

gradi, pa nedavna razkrinkavanja "komunističnih" aktivnosti, ki jih je razgaljal Martin Dies, in nato "zoot suits", izgredi v Detroitu, napadi na premogorje itd. In poročila, ki jih objavlja po svoje prikrojene Chicago Tribune, tudi zelo radi citirajo.

*

Robert A. McCormick, lastnik čikaške Tribune, je pred par mesecih celo v govoru po radiu dokazoval, da z bombami osišču ne bomo mogli stortiti kaj prida škode. Trdil je, da ima tista stran, ki meče bombe, več stroškov in kvarov kakor pa ona, kjer eksplodira. A zdi se, da je bil Churchill bolj v pravem, ko je dejal, da se morda zgolj z aeroplani Nemčije ne bo moglo premagati, a poskusiti je venarde vredno.

*

Willkie napravil s svojo knjigo "One World" velik uspeh

Ko je bivši republikanski predsedniški kandidat skončal avto politično turo okrog sveta in se na tem posetu zanimal posebno za položaj Sovjetske unije ter Kitajske, je pričel pisati knjigo "One World". V nji razpravlja, kako si situacijo po svetu on predstavlja. Protagonista, naj po bodočem miru nastane mednarodno sodelovanje namesto tekme dežele zoper deželo. Izolacionist in McCormickov nacionalist se je z njo jako zameril.

Knjiga "One World" je izšla pred dobrimi tremi meseci. Prodane je bilo že okrog 1.200.000 izvodov, nekateri časopisi pa so jo priobčili serialno. Če sploh kaj, potem ta knjiga, oziroma njena ogromna cirkulacija, dokazuje to, da se veliki del američkega ljudstva zelo resno zanimal za politične in ekonomskie svetovne probleme.

Brezprimerni vladni potroški

Iz zveznega zakladništva so poročali, da so znašali vladni izdatki takoj prvi dan novega fiskalnega leta dne 1. julija \$245,609,749. Od tega je šlo istega dne blizu 80 milijonov dohodkov zveznega vlade pa so znašali dne 1. julija le borih \$21,200,722.

DRŽAVLJANSKI PRIROČNIK

nova knjiga, s poljubnimi navodili kako postati AMERIŠKI DRŽAVLJAN.

Poleg vprašanj, ki jih navdno sodniki stavijo pri izpitu za drž

The Great "Spud" Mystery

Not so long ago there disappeared from the tables of the American people a lowly vegetable upon which through the years they had come to rely as a staple food. The circumstances of this disappearance were somewhat mystifying. Such a thing had never happened before. We were told a terrible shortage of potatoes had developed. Some blamed cold weather for delaying the early crop. Others insisted that the vanishing spuds had been abducted by speculators anxious to drive the market price up.

Whatever the facts were, there is no doubt that the price of potatoes did go up. There is no doubt that spuds were bootlegged. The corner grocer dished them up from behind the counter with a great deal of "hush-hush" and at a fantastic cost. The lowly spud became a rarity and a treat.

Now, suddenly, we are informed that a tremendous surplus of potatoes has developed. The War Food Administration sends us an "urgent appeal" to eat potatoes now. We are told of a bumper crop of early potatoes which are perishable. "These early potatoes," says the release, "won't keep—they must be consumed or wasted—it's now or never."

One would expect that such an overwhelming surplus of spuds would drive down the price and make potatoes an attractive buy for housekeepers who have to spread their pennies thin these days. Perish the thought! In the same dispatch from New York which tells of a 15-million bushel potato crop on Long Island, there appears a sentence to the effect that the War Food Administration is buying heavily "to keep up the price."

In the name of all that's reasonable—WHY? If there is an actual surplus of potatoes now—which we don't doubt—why should we have to pay an inflated price of 5 cents a pound for them in the retail stores?

It's things like this that disgust the American people and make them wonder whether the people who are running our domestic economy on the home front know what it's all about.

N.A.M. and the Post-War Economy

We believe, regrettably, that only a small segment of the working people of America are giving serious thought to the rules under which the game of life is going to be played when the war ends.

However, the big owners of this nation—whose names are listed in the roster of the National Association of Manufacturers—are more alert and more purposeful about this matter.

What the owning class—that section once referred to as "economic royalists"—have in mind is a new system in which the same old skin game of labor exploitation will be played. They see themselves still owning all the jobs there are. They see small business pretty generally eliminated. They see great power in their own hands.

In talking about their plans, which they are doing now in the slick magazines, they promise higher living standards. By greater efficiency, production costs will be lowered and people can afford to purchase more than they ever could in the past. But the present owners still will do the controlling and continue to reap higher profits.

It is possible to express the aims of the "economic royalists" differently. They are saying to the workers: "We will manage you and be good to you."

They are saying: "Americans will be one big family—with us in control."

They are saying: TOTALITARIANISM!

* * *

We hope the workers won't continue to ignore what the owners of America are saying and what they are implying.

We hope the great mass of people will decide—before the war ends—that they just don't need an owning class to manage them and to keep them "in control."

In short, we hope the American people will fire the profit-takers and establish a new order of economic democracy instead of the benevolent paternalism which political dictators of Europe and economic dictators of America envision as the coming "way of life."

For the way of the owners MUST lead to fascism. The way of Socialism is the way of industrial democracy.—Reading Labor Advocate.

Ownership of Flour Mills by National Cooperatives Urged by Grocery Co-ops

Continued Use of Grade Labeling, Co-op Centennial Tie-In Voted by Grocery Committee

NEW YORK.—The Grocery Committee of National Cooperatives, Inc., doing the purchases for more than a thousand consumer co-op stores from California to Maine, met at the new headquarters of Eastern Cooperative Wholesale in New York City, July 8-9 to thrash out policy of cooperative merchandising. Among the important decisions reached were the following:

The Committee voted to ask National Cooperatives to study the possibility of centralized ownership of flour milling facilities to supply the needs of all the consumer co-op stores. Several of the regional cooperatives now own the Cooperative Mill at Auburn, Indiana. The suggested program would call for ownership of this mill through National Cooperatives, plus ownership of as many additional mills as are necessary to meet the need of the cooperative stores at the present time, which is considerably beyond the volume of the Auburn Mill.

The Rochdale Centennial theme will be used on as many CO-OP labels as possible in the year 1944, according to another decision of the Committee. The chairman of the grocery committee was appointed to work with the Centennial Committee of The Cooperative League of the USA in arranging for the use of the Centennial theme on co-op cereals and such other co-op merchandise as is feasible to include.

The Grocery Committee also voted to continue the present policy on the use of government A-B-C grade labeling. A special committee was appointed to make a thorough study of the grade label situation and prepare a report on "The Truth About

FARMERS ARE INVITING ANOTHER "NOSEDIVE"

American farmers are getting themselves in position for another nosedive similar to their disastrous experience following the close of the last war, the Office of War Information warned this week.

Enjoying their greatest prosperity in 23 years, farmers were declared to be speculating in land on a dangerous scale. During the year preceding March, the L. W. L. declared, land values rose as much as 24 per cent. If the trend continues, it was predicted, agriculture is in for another smash.

HAVE A HEARTH!

A British sergeant was taking particulars from a new recruit.

Sergeant—Are you married?

Recruit—Yes, sir.

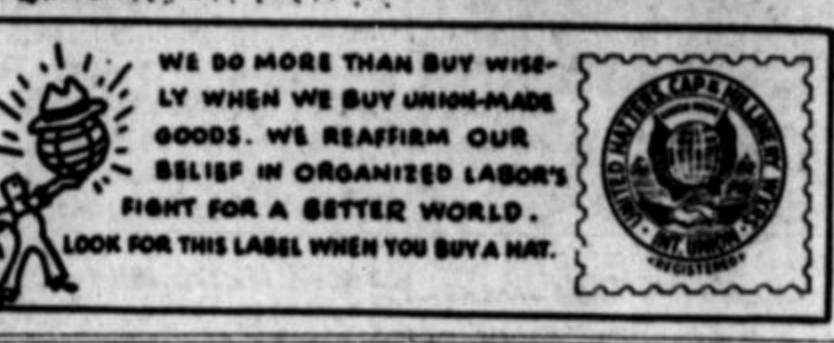
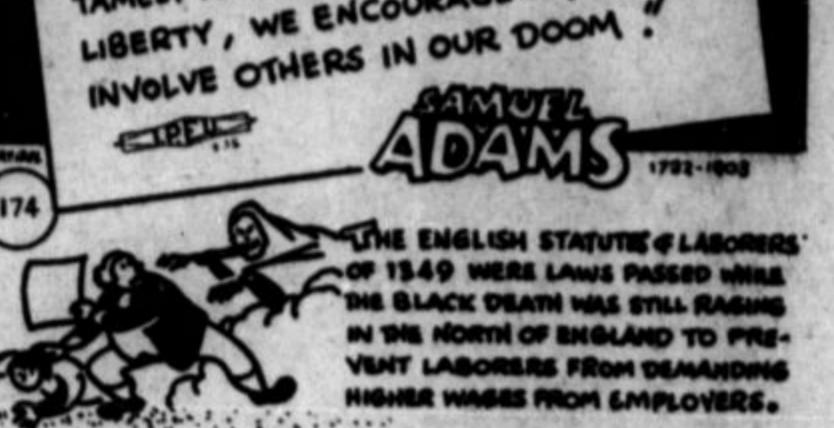
Sergeant—Any children?

Recruit—Yes, sir. Five girls and four boys.

Sergeant—Nine, altogether.

Recruit—No, sir. On at a time!

THE MARCH OF LABOR

Daniels Scores Naval Oil Lease

Former Secretary Who Fought to Protect Reserve Says Knox Deal Was Worse Than Fall-Doheny Transaction

The navy's defense of its lease of the almost priceless Elk Hills oil reserves to Standard Oil of California leaves much to be desired. Whether any "improprieties" were committed, which Secretary Knox denies, is immaterial at this stage of the investigation. In due time, it is hoped, all the facts will be ascertained and it will be possible to judge whether the transaction was a blunder or worse.

Knox's labored explanation of his part in the deal leaves "cold" Joseph Daniels, who was Secretary of the Navy during the last war. He knows how the oil companies have worked to get these reserves. He and his assistant secretary, Franklin D. Roosevelt, once spent an entire night watching a closing session of Congress, to be sure no legislation went through giving the oil reserves away.

It was not until after the retirement of Daniels that the nation was shocked by the disclosure that the reserve had been leased and that a "little black bag" had figured in the transaction.

Daniels is penning some burning editorials in his paper, the Raleigh "News and Observer," condemning the latest lease.

"From the day the Wilson administration blocked the attempt to grab the oil reserves," Daniels declares, "the oil men have resolved by hook or crook to own or control the naval oil reserves. First they threatened to open their offset wells and drain the naval reserves of their oil. That threat was met by the Secretary of the Navy (Daniels), who declared that if that sort of looting was attempted, the navy would play the same game and double the offset wells."

Daniels pays a warm tribute to Normal M. Littell, assistant attorney general, for his condemnation of the deal and forcing its cancellation.

"If public men who render distinguished and patriotic services in America were knighted," Daniels wrote, "the highest decoration would go to Mr. Littell, whose wisdom and courage compelled the annulment of the illegal, invalid and indefensible lease."

"Any official who stands against exploitation of national reserves by the greed of monopolists is entitled to honors that go only to those who render service 'beyond the call of duty.' When Mr. Littell uncovered the fact that the contract made last autumn was worse for the government than the one Fall made with Doheny, he knew what he might expect from the Standard Oil lobbyists and henchmen.—Labor.

Judge Jonah J. Goldstein, of New York City:

"It is a fundamental principle in our democracy that no distinction should be made on the basis of race, creed or color. Such discrimination is un-American and anti-American. Ours is a government of laws, and so in accordance with our democratic way of life special laws were enacted to the end that we on the home front would not discriminate on the basis of race, creed or color. While other citizens are fighting on the battlefield to preserve our American way of life at home must defend our home front. Enforcement of law and order at home is as vital as battling on the war fronts."

Francis B. Sayre, deputy director for Foreign Relief and Rehabilitation Operations:

"When the government first experimented with rural free delivery of mail there were those who said it was too costly and was no practical.

More recently when we began a program of rural electrification there were those who said it was not practicable and would prove too costly. These and other programs, which at first were declared not feasible, are now recognized as a great blessing to our rural population, and they have been made to work on a practical and satisfactory basis. If we can make crop insurance work it will, in my opinion, prove one of the greatest steps ever taken by the government toward making farming a sound and profitable occupation."

Francis B. Sayre, deputy director for Foreign Relief and Rehabilitation Operations:

"The liberated areas will doubtless become hotbeds of bitterly striving and opposing factions many of them bent on selfish power. Political intrigues will fill the air. From all such factional strife America must resolutely hold aloof. Our only objective is to bring help to human beings in distress and assist them, once they are able, to set up the governments of their choice, so long as these do not rest on the tyranny of force... Through the relief and rehabilitation of Europe and Asia lies our only pathway toward peace and security... Indeed, upon success or failure in the rehabilitation of the stricken peoples of the world depends our

Figuring the United States government will have a debt of \$300,000,000,000 at the end of this war, some economists think we should not attempt fast payment, but set a goal of paying it off in 100 years, or at the rate of \$2,000,000,000 a year. But to do this, they think, the nation would have to have a minimum national income of \$100,000,000,000 a year, and we would really have to find out how much it takes to run the government each year and really balance the budget. And we would have to get along without the luxury of future wars. In the last hundred years we had five.

REFLECTIONS

By the Editor of the Reading Labor Advocate

This week's announcement by the president that the coal mines will be returned to their private owners is a "phoney."

It's a "phoney" because, the ceremony of "taking over" the coal mines was a "phoney" in the first place.

The mines have never been out of private hands and the one and only purpose of ownership—namely, the exploitation of workers for the profit of owners—never has been abrogated for as long as a single second.

I think that, in the interest of a better understanding of the class character of our economy, and despite many "liberal" gestures by the administration, the action of the government in the coal controversy should be analyzed with scientific coldness and not distorted by fake patriotism and bitter invectives against John L. Lewis.

*

What happened when the administration "took over" was merely that the government intervened, much as a friend of one of the contestants in a bar-room brawl might intervene for the purpose of taking over the burden of a battle which his friend is in danger of losing.

When the miners and the operators were clearly deadlocked in a struggle that threatened to endanger the war effort, the government stepped between, and, facing Labor, said: "You've got me to whip."

So John L. Lewis, in effect, shrugged his shoulders and bowed to the inevitable—temporarily. "All right," he said, "so long as you're around the fight is off." And then, staring hard at his adversary, he added: "We'll settle this another time, when we're alone."

And since then the administration's protege has been having his own way, working miners without an agreement and collecting profits from their labor.

*

Now that the president has announced his intention of ending government intervention, we should soon know what John L. Lewis and his miners will do.

But that is not the important question. Neither is it any question at all whether or not the president, when faced with a national crisis, was justified in taking heroic measures to preserve the national interest.

The big question is:

Why did not the government face the other way when it stepped between the battling miners and operators? Why did the administration so evidently champion the operator's cause and so pointedly place the workers at a disadvantage?

Yes, we'll agree with all those who say that coal MUST be mined.

But it would have been just as easy for miners to produce coal if the president had said to the operators: "No agreement, no profit." That is to say, if the government had REALLY taken over the mines and operated them for the sole purpose of producing coal for the nation.

Here is an issue which, I contend, is of vastly more importance than the quality of John Lewis' eyebrows:

HOW is it going to do it?

And for what PURPOSE?

If the administration is merely going to step between workers and profit-takers to place the workers at a disadvantage—and without removing the basic cause of industrial strife—then that action plus the many stratagems devices that have been legislated "for the protection of the nation" must inevitably lead to an American brand of fascism. For then the purpose of government will merely be to hold two inherently conflicting classes in such relationship to each other that the owning class will always be protected in its privilege of profiting from the labor of the working class.

And so, while I offer no quibble at all about the propriety, necessity or desirability of government control of the economic machine, I do advocate methods and objectives which will lead to industrial democracy.

And I submit that to achieve democracy within and economy that is managed and controlled, the first indispensable action must be the true socialization of industry for the purpose of producing altogether for the general welfare and not at all for the profit of owners.

An administration that takes over only in an emergency and that binds workers to serve for the profit of an owning class is not heading toward democracy.

Are War Profits An Illusion?

We have a "Little Steel" formula for wages. Whether labor likes it or not, the workers have been made to live up to it. What about a formula for corporate war profits?

The second World War, the commercial press keeps on harping, is not going to yield a crop of overnight millions as did the first World War. Whatever corporate profits the big war contractors are making, it is pointed out to us, are being gobble up by the tax collected. Look at the huge excess profits taxes the corporation are compelled to pay out these days!

Any attempt to place a ceiling on profits, the warning rings again, would hamstring free enterprise and would be little short of a national calamity. It would hurt the general community and would even injure the war effort.

Comes the Survey of Current Business, monthly publication of the Department of Commerce and discloses in its June issue that corporate profits—after taxes—for the first quarter of 1943 were approximately 18 per cent higher than in the first quarter of 1942. The new profits, calculated on the basis of present corporate tax rates, amounted to \$1,821,000,000 in the first three months of the year. If the boom goes on, corporate profits will reach nearly eight billion by the end of the year.

In effect the analysis reveals that Uncle Sam is paying the increased tax bill of major war industries and thereby leaving a margin for continued profits boosts.

We return to our question: On the basis of simple equality of sacrifice—if a ceiling is put on wages, why not place a ceiling on corporate profits? Justice.

Post Mortem

It's nothing to gloat about, but the political criticism of our item on FDR and the Connally-Smith veto, implicating by implication the President in the Congressional overriding, took a bad ride with the news of how the Administration sustained the veto of the anti-Subsidy bill... Here, for one reason or another, was something the White House was dead set on. A mere anti-Labor bill could be vetoed, to save face, and then let slide... Here there was no sliding. A full day before the message was sent up, Jim Byrnes got hold of Majority Leader McCormack, who conferred with Speaker Sam Rayburn. Telegrams were dispatched to more than 50 absents. (Nobody bothered to call them back when trade-unionism was at stake)... The Whip organization got to work on Republicans and Democrats alike, with political arguments and swaps. Next day the veto was sustained... You just got to be on the right side...—Matthew Low in The New Leader.

Shocking Report on Washington Slums

It is necessary for LABOR to remind its readers that Washington is the capital of the richest nation in the world; that it is the political and economic heart of America; that it has more to do with the nation's war effort than any other city, large or small. So much for the importance of Washington.

LABOR has occasionally declared that Washington is the worst governed city in the country and that it is run by a group of political incompetents and misfits, who do what the rich landlords, the utility interests and other powerful groups feel should be done—and precious little more.

This criticism may have seemed harsh, but it is not to be compared with what a committee of the House, after long inquiry, reported the other day.

It found that half the population of the Nation's Capital is living under slum conditions, and that the city is threatened with disastrous epidemics unless something drastic is done, and done at once.

No one in Washington seems to question the accuracy of the committee's report. Who is responsible for these shocking conditions? The answer is: Rich men and women who own the slums and gather great incomes from them, together with the realtors, who fear that public housing will make it more difficult for them to exploit the home-owners.—Labor.

BULK OF AMERICAN FAMILIES UNDER \$30 A